

”Epilog av A:lfr-d V:stl-nd” och Grönköpings Veckoblad

– om Gunnar Ekelöfs pekoralpastischer¹
av Daniel Möller

Rethinking Scandinavia, Issue 1 (2017)

”Också jag har varit Alfred Vestlund i Grönköpings Veckoblad”, avslöjar Gunnar Ekelöf (1907–1968) i en intervju i Svenska Dagbladet den 8 april 1952.² För första gången röjer författaren härmed offentligt att han publicerat sig under pseudonymen A:lfr-d V:stl-nd, Nils Hasselskogs nom de plume par excellence. Tre år senare låter han samlingen *Strountes* avslutas med ”Epilog av A:lfr-d V:stl-nd” och ger därmed denna dikt en framträdande placering i boken. Av allt att döma har Ekelöf attraherats av pekoralpastischen som subgenre och metod.

I pekoralpastischerna fick Ekelöf fritt spelrum för sin lekfullhet som diktare. Här blandade han skämt och allvar, odlade sin svarta humor, personligt fattade absurdism och sitt intresse för nonsens. Och precis som 1700-talsförfattaren Olof von Dalin såg Ekelöf det avsiktliga pekoralets litteraturkritiska potential.³ Genom att skriva ’dåliga’ dikter och antipoesi – dikter med avsiktliga dissonanser, absurda fraser och sarkastiska vändningar – kunde han i rollen som Alfred Vestlund rikta kritik mot 40-talisterna och deras många epigoner.

Ekelöf vägrade konsekvent att låta sig inordnas under någon särskild litterär eller konstnärlig -ism. Efter debuten med *sent på jorden* 1932 blev han ofta etiketterad som surrealist, något han invände mot.⁴ Carl Olov Sommar skriver: ”När Karl Vennberg, Lars Ahlin, Stig Dagerman och andra lanserade den 40-talistiska pessimismen, intog Ekelöf [...] en skeptisk attityd. Det gällde inte så mycket de enskilda författarna som anspråket att tala för en hel litterär generation och dess speciellt tidsenliga form av livsångest.”⁵ Ekelöf var kritisk mot all konformism, litterär såväl som filosofisk, religiös och politisk.

Det är uppenbart att det Ekelöf ägnar sig åt i *Grönköpings Veckoblad* pekar fram mot *Strountes*. Hans bidrag i tidningen är på flera sätt *strountes*förebådande. Två av dikterna som han lät publicera i veckobladet kom dessutom att ingå i den nyskapande samlingen, nämligen den ovan omtalade ”Epilog av A:lfr-d V:stl-nd” – i nr 11 1948 kallad ”40-talssjukan” – och ”Ad memoriam” i nr 9 1950, med musik av Ludvig Hagwald, grundrektor vid Läspeskolan i Grönköping och ”rektor magnusfikus” vid Läspehögskolan i samma stad samt skapare av världsspråket transpiranto, en godmodig drift med esperanto. Tidningen blev ett slags experimentfält för framväxandet av

Första sidan av *Grönköpings Veckoblad* nr 11, 1948. Grönköping har sin förebild i bland annat antikens Abdera och i danska Pærekøbing. Abderiterna, omskrivna i Christoph Martin Wielands roman *Die Abderiten* (1774), var i antiken beryktade för sin enfald. Förlagan för *Grönköpings Veckoblad* är ett bihang till norska *Aftenposten*, ”Fra Trangvik”.

centrala delar i stroumestriologin, där även *Opus incertum* (1959) och *En natt i Otočac* (1961) ingår.⁶

"Epilog av A:lfr-d V:stl-nd" lyder:

Väl är jag icke riktigt mjältsjuk vorden
 men mången svartalf bär i bröstet jag,
 om söndagar som den brittanske lorden,
 på tricotageavdelningen i vardagslag.
 Fast varken kolsvart eller -vit, märk orden:
 Att vara fläckvis, det har ock sin lag.
 Benägne läsare! Tag dock min gåva!
 Den är ej illa menad, vill jag lova!

Tillåt ock mig få skåda Hellesponton
 där vattendragen dela sig och gå!
 Ja, för mig till den fria horisonten
 där det finns plats även för mig att stå!
 Den linjen passar ej kameleonten,
 hörs någon säga. – Den är min ändå!
 Ack, led mig dit att en gång helstöpt bliva
 och låt mig slippa här med vädren driva!

Ty min den är, den sena uppbrottstimma!
 Väl har jag klumpfot, men – den är dock min!
 Snart skall jag över horisonten simma
 som en gång Byron simmade med sin!
 Jag simmar som i trance, i salig dimma!
 Blonda grevinnan G..! Snart är jag din!
 Mot horisontlös värld, där vägar saknas,
 Går skaldens väg, den gudaboret naknas!⁷

"Epilog av A:lfr-d V:stl-nd" är avfattad på *ottave rime*, precis som Esaias Tegnér's "Mjältsjukan" från 1825/26, som Ekelöf anspelar på ("mjältsjuk", "svartalf", "där vattendragen dela sig och gå!").⁸

A:lfr-d V:stl-nd är en transparent signatur som åsyftar Alfred Vestlund, avdelningschef vid Varuskrapans i Grönköping trikotageavdelning, det vill säga trikåavdelning (stickade plagg och underkläder). Grönköpingsskalden är sinnebilden för småstadspoeten, nära besläktad med bodbiträdet i Birger Sjöbergs Fridaböcker och författare av svensk litteraturs allra ädlaste pekoral. Hans sköna sångmö heter Irma Viola Sjöqvist, "I-ma" eller "I-a" kort och gott, till vilken han riktar högstämnda dikter.⁹ År efter år blir grönköpingsborna djupt skakade över att Vestlund inte tilldelas Nobelpriset i litteratur.¹⁰

Hellesponton är det antika namnet på Dardanellerna (sundet mellan Egeiska havet och Marmarasjön), som "den brittanske lorden" Byron (1788–1824), vars "klumpfot" nämns i dikten, simmade över den 3 maj 1810.¹¹

"40-talssjukan", förlagan till "Epilog av A:lfr-d V:stl-nd", föregås i *Grönköpings Veckoblad* nr 11 1948 av följande redaktionella anmärkning: "Detta poem har skalden tillägnat herr docenten och riddaren,

prof. Tideström i Uppsala med anledning av att prof. tog med honom i en antologi för skolor! Han fick veta det av en mag. från Hjo som var inne och köpte en lamatröja på trikotageavdelningen. Det hela har således blivit en ren s.a.s. självkänslohyllning åt herr prof. Tideström." Själva dikten lyder:

Vad sker Dig nu, Du gamla dikt i Norden,
vet Du Din sjukdoms diagram, så säg?
En mjältsjuk svartalf snart regerar jorden,
en man med sviter: Mannen utan väg!
Och likt ett Nöjesfält tycks dikten vorden!
Lyster Dig väga 40-tal, välan, så väg!
Det fanns ett sådant ock i romantiken,
låt mig ta fram en diktbok från antiken!

– Ja, för mig till den fria horisonten,
där det finns plats även för mig att stå!
Låt även mig få skåda Hellesponten,
där vattendragen dela sig och gå!
Den linjen passar ej kameleonten:
där är man brokig ej, blott gul och blå!
Jag vill ej mera föra narrens skramla
i Cirkus 40-tal, dit alla ramla!

Min är den, denna tysta avskedstimma!
Väl har jag klumpfot, men – den är dock min!
Snart skall jag över horisonten simma
som en gång Byron simmade med sin!
Jag simmar som i trance, i salig dimma. . .
Grevinnan Guiccioli! Snart är jag din!
Mot horisontlös värld, där vägar saknas,
går Mannens väg! Den gudaboret naknas!

Ekelöf anknyter i urversionen av "Epilog av A:lfr-d V:stl-nd" till karakteristiska, lekfulla drag i grönköpingspråket. När han låter poemet tillägnas "herr docenten och riddaren, *prof. Tideström*" ansluter han sig till tidningens diffusa prosastil, där titlar på bemärkta personer sammanblandas och dubbleras.¹² I diktens andra rad, "vet Du Din sjukdoms diagram, så säg?", anspelar Ekelöf högst medvetet på en annan utmärkande egenskap i grönköpingspråket, nämligen dess faiblesse för att avsiktligt förväxla ord som ljudmässigt påminner om varandra men semantiskt närmast är varandras motsatser (dvs. "diagram" i stället för "diagnos"). Några exempel i *Grönköpings Veckoblad* på dylika, avsiktliga sammanblandningar av ord – de flesta härrörande från Nils Hasselskogs tid – är odalisk (haremskvinna) som blir "obelisk" (stenpelare), herrkonfektion som blir "herrkonfektyr", hypotes som förväxlas med "hypotek", ansvarslös som blir "ansvarsfri" och omedveten som förväxlas med "medvetlös".¹³ I "Rolös kväll" (nr 7 1947) leker Ekelöf med orden på samma sätt så att rolös blir "rotlös". Det är ett avsiktligt försök att skriva naivt och

aningslöst. Hela språket kommer i gungning, en omständighet som Ekelöf uppenbart roats av och själv ägnade sig åt att utforska.¹⁴

Gunnar Tideström (1906–1985) var professor i litteraturvetenskap vid Uppsala universitet, och Vestlund-Hasselskog togs av honom med i antologin *Lyrik från vår egen tid* (1945). Formuleringen "en man med sviter: Mannen utan väg!" syftar på Erik Lindegren (1910–1968) och dennes diktsamlingar *mannen utan väg* (1942; ny uppl. 1945) och *Sviter* (1947). Klandret av 40-talisen – "Cirkus 40-tal" – är raffinerat och utdelas med lika delar humor och sarkasm.

Även i den halvannat år äldre "Deklaration" i nr 4 1947, som förmodligen är skriven av Ekelöf, utgör Tegnér-dikten fond. Förutom att "Deklaration" har samma metriska struktur som "Mjeltsjukan" (och "40-talssjukan"/"Epilog av A:lfr-d V:stl-nd"), innehåller den flera anspelningar på det klassiska poemet. Första raden lyder: "Han stod så rak å Gökmassivets hjässa", att jämföra med Tegnérns "Jag stod på höjden af min lefnads branter". Raderna 11–12 låter så här: "när vi som dikta börja på att undra / om rimmet är vår konstsk Akilleshäl." och motsvaras av: "Och sjelfva dikten! Dess lindansarmöda, / dess luftsprång har jag sett mig trött uppå. / Dess gyckelbilder tillfredsställa ingen".

"Deklaration" är ett påfallande välgjort poem – och det innehåller klander av 40-talisen, särskilt av Erik Lindegren, föregångsmannen bland de lyriska 40-talisterna. Sjätte och sista strofen i "Deklaration" lyder:

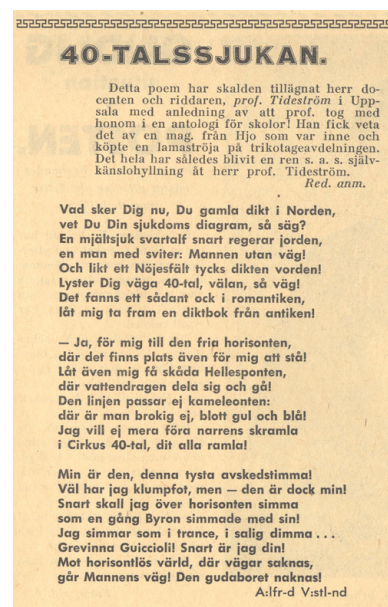
Så stiger jag avsidet med min cittra och gör lyrik å någon mossig sten. Må eftervärlden döma om den vittra var A-fr:d V:stl-nd eller L:nd:gr:n!¹⁵

Även "Jag vill slå ut (Återfall)" i nr 7 1950 – också den sannolikt författad av Ekelöf (om än inte på *ottave rime*) – är en uppgörelse med 40-talisen. Dikttaget tar däri sin musa under armen, smiter och "lämnar 40-talet dö i sviter / av Erik Lindegren, h. forss m.fl."¹⁶

Pseudonymen A:lfr-d V:stl-nd har använts av åtskilliga skribenter.¹⁷ Exakt hur många det rör sig om är inte möjligt att avgöra, men det kan konstateras att det både före och efter Ekelöf är rätt så många som lockats – och alltjämt lockas – att träda in i rollen som Vestlund. Den förste att skriva under namnet var karaktärens skapare, Oscar Rydqvist (1893–1965), och den som före Ekelöf nyttjade det mest framgångsrikt var nämnde Nils Hasselskog (1892–1936), som medarbetade i tidningen från 1925. Tiotalet år senare utgav Hasselskog diktsamlingen *Guldregn. Poesi av A:lfr-d V:stl-nd* (1935).

Följande rader ger en representativ bild av Nils Hasselskogs Vestlunddiktning:

När morgonvind går fram i bladen

"40-talssjukan" i *Grönköpings Veckoblad* nr 11 1948 är författad av Gunnar Ekelöf i skarp front mot 40-talisen, i synnerhet Erik Lindegren. Dikten ingår omarbetad – och nedtonad – i samlingen *Strountes* (1955) och har där fått namnet "Epilog av A:lfr-d V:stl-nd".

och fågeln väcks av Febii puss,
drar sångarn bort från barndomsstaden,
då drar han bort med omnibus.¹⁸

Hasselskogs medvetet pekoralistiska konststycke, och Vestlunds omedvetet pekoralistiska malör, märks bland annat i bruket av det charmfullt skeva rimparet puss/omnibus. Att det är Phoebus, det vill säga Apollo, sångens och diktens gud i den grekisk-romerska mytologin, som väcker en sovande fågel med en puss, bidrar till komiken.

Pekoralisten är alltid omedveten om sina litterära klavertramp. Han eller hon är blind för såväl innehållsliga som formmässiga olyckor och märker inte när det går fel – när versföringen är knagglig, när slutrimmen är skeva, när stilen är pompös, när troperna kolliderar med varandra eller när det i texterna utan vidare går att läsa in sexuella anspelningar, där sådana inte åsyftats. Hasselskog har spelat rollen som en sådan omedveten poet, och det har även – på sinsemellan olika sätt – Birger Sjöberg och Ekelöf.

I dikten "Återblick", publicerad i nr 9 1950 tillsammans med "Ad memoriam", alluderar Ekelöf på några kända rader i Vestlund-Hasselskogs dikt "Nyår":

Vad rätt du tänkt –
men det var fel du sagt!
Vad du i kärlek känt –
men det blev aldrig gjort!
Ack nej, det ljuvaste
förbliver oförsport!
Det allra vackraste
blir aldrig satt på pränt.

Under dikten står: "Ben. medd. gen. G.E.". "Nyår" stod att läsa första gången i veckobladet i januari 1928. Raderna av Hasselskog som Ekelöf anspelar på lyder:

Ja, fram ock du, som fått till börda
en, andligt sett, mer blygsam del,
och vet, att även du skall skörda
vad rätt du tänkt, fast det vart fel.¹⁹

Hasselskog utgår i sin tur från en passage i Viktor Rydbergs "Kantat vid jubelfest-promotionen i Upsala den 6 September 1877", som även går igen i "Återblick":

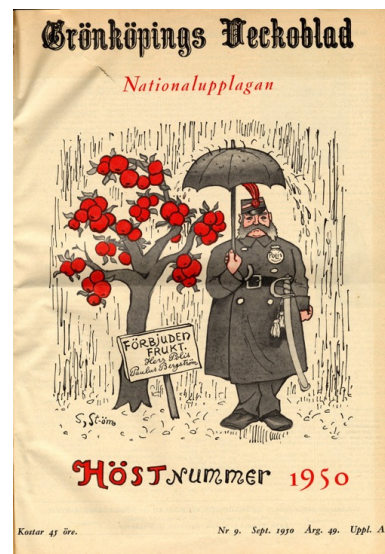
Hvad rätt du tänkt, hvad du i kärlek vill,
hvad skönt du drömt, kan ej af tiden härjas,
det är en skörd, som undan honom bergas,
ty den hör evighetens rike till.
Gå fram, du mensklighet! var glad, var tröst,
ty du bär evighetens rike i ditt bröst.²⁰

Guldregn uppmärksammades av Ekelöf i *BLM* nr 1 1949, där han recenserade nytugåvan av denna bok och August Petersons studie *Nils Hasselskog. Grönköpings diktare och tänkare* (1948). Ekelöf skriver om Hasselskogs dikter som Alfred Vestlund, att "Det djupa i det grunda – också omvänt – är denna diktnings metodik" (och anspelar därmed på en psalm från 1817 av Johan Olof Wallin, nämligen "I det djupa, i det höga", nr 12 i 1819 års och nr 20 i 1937 års psalmbok).²¹ Detsamma kan sägas om Ekelöfs egen Vestlundpoesi. Recensionen vittnar om Ekelöfs intresse för grönköpingsestetiken. Han var väl förtrogen med veckobladet och dess persongalleri, stadens gator, hus och kommers, liksom med den kringliggande topografin. I hans bidrag figurerar således både namn och platser i och kring den fiktiva lilla staden – Storgatan, Varuskrapan och Statt; Gökmassivet, Djuriska Parken och Bergska sjön (de två sistnämnda i dikten "Kvällsvandring i djuriska parken", som sannolikt är skriven av Ekelöf). Därutöver tillämpar han veckobladets originella, ibland arkaiska stavningsbruk – *bus* i stället för *buss*, *lufta* i stället för *lifta* – och dess förkortningar, exempelvis *s.m.s.* (som man säger). I en av hans texter kliver Stig Berglund följaktligen av "skövdebusen" vid ett av torgen i Grönköping, varpå följande fråga riktas till Berglund: "Är det inte förresten en nog så originell årstid för en s.m.s. semestertripp?"

* * *

ORDET PEKORAL KOMMER FRÅN LATINETS *pecoralis*, härlett ur *pecus*, som betyder 'fänad' eller 'boskap'. Det äldsta kända belägget kan dateras till 1796²², men förekomsten av fenomenet är äldre. Johan Henric Kellgren kallade sin tids pekoralister för "rimkräk". Enligt en vedertagen definition är pekoralet ett "litterärt verk kännetecknat av den icke avsedda komiska effekt som uppstår ur kontrasten mellan författarens aningslösa banalitet och hans misslyckade ansträngningar att imitera en högstämnd eller högtidlig stil." Enligt en annan, något äldre definition har vi att göra med en "skrift [...] som utmärkes av (ovanlig l. nötaktig) dumhet (o. enfald) o. som därigenom oavsiktligt gör ett löjligt intryck; ofta om dylik skrift osv. som använder högstämnda ord o. fraser utan motsvarande innehåll [...]"²³ Ordet har ingen direkt motsvarighet på andra moderna språk, som exempelvis engelska, tyska och franska. Engelsmännen använder ibland termen *doggerel* för dålig eller misslyckad poesi (vilken hör ihop med uttrycket *dog Latin*), men just 'pekoral' med dess etymologiska bakgrund förefaller unikt. Tyskans *literarisches Machwerk*, franskans *galimatias* och danskans *ordskvalder* är "slumpvis utvalda exempel som antyder att 'pekoral' ingalunda tillhör de internationella orden."²⁴

Ett pekoral är ett litterärt verk, till exempel en dikt, som redan i

Första sidan av Grönköpings Veckoblad nr 9, 1950.

sin samtid betecknades som illa skrivet, fåraktigt eller bisarrt. Att ta en äldre dikt, vilken som helst, och kalla den ett pekoral – det vill säga en text av en författare som i sin samtid inte betraktades som pekoralist – är således anakronistiskt. Författaren Sveno Dalius (1604–1693), det svenska ädelpekoralets *grand old man*, klagar på flera håll i sin poesi över belackare, vilket talar för att han redan i sin samtid utsattes för klander.²⁵ Även den arme rimmaren Haquin Bager (1711–1772) utsattes för kritik – av Kellgren och Lenngren med flera – och gick till poetisk motattack mot dem och andra. Tiden kan med andra ord inte, såsom Staffan Björck hävdade, "göra pekoral av det som en gång gällt som stor poesi".²⁶ Det är ett anakronistiskt påstående. I samlingsvolymen *Pekoral och bombasmer* presenteras poem av Johan Olof Wallin, Esaias Tegnér, Erik Johan Stagnelius och Carl Snoilsky som pekoral. I antologin *Dåliga dikter* lanseras dikter av Israel Holmström, Frans Michael Franzén, P. D. A. Atterbom och Carl David af Wirsén på oklara grunder också som pekoral.²⁷ Och Hans Ruin har kallat bitar av bland andra Jacob Freses och Gustaf Philip Creutz' skrifter för pekoral – vilket även det ter sig anakronistiskt.²⁸

Däremot är det ovedersägligen så att tiden kan få dikter som en gång framstod som tänkvärda, formfulländade och betydelsefulla att framstå som platta och ointressanta men det beror ju bara på att smaken förändras, inte på att dessa dikter skulle ha övergått till att vara dåligt skrivna, vara rytmiskt ur led eller ha ett rubbat innehåll.

Pekoralet, framför allt det så kallade ädelpekoralet²⁹ – det vill säga en text som genom sin formmässiga och/eller innehållsliga skevhet framkallar nöje och njutning –, har förutom Ekelöf attraherat och engagerat en rad välrenommerade författare. Georg Stiernhielm (1598–1672) parodierar i hovbaletten *Parnassus Triumphans*, skriven 1650, Sveno Dalius;³⁰ Olof von Dalin (1708–1763) imiterar, parodierar och pastischerar i sin poesi flera av 1600-talets svenska poeter, i första hand Dalius;³¹ Anna Maria Lenngren (1754–1817) gick i *Dagligt Allehanda* på 1770-talet till versifierat anfall mot Haquin Bager;³² Tomas Thorild (1759–1808) försvarade de excentriska och halvförryckta diktarna Brynolph Hallborg (1736–1792)³³ och Mathias Bjugg (1751–1807),³⁴ som schavotterat i tidningspressens pekoralistjakt;³⁵ Carl Jonas Love Almquist (1793–1866) hyllar i diktcykeln *Sesemana* det sena 1700- och tidiga 1800-talets mest kände vittra kuf, Hans Jacob Seseman (1751–1819);³⁶ Viktor Rydberg (1828–1895) intresserade sig i hög grad för pekoralisten Frithiof Kellmodin (1831–1879), vars dikter Rydberg gärna deklamerade för sina vänner;³⁷ och Birger Sjöberg (1885–1929) identifierade sig i en dikt med Erik Ofvandahl (1848–1949) och intog på flera håll i sin poesi en pekoralistisk-estetisk hållning där han medvetet balanserade på gränsen mellan pekoral och stor poesi.³⁸

Pekoralisternas vinda och valhänta litterära alstring har således tidvis fungerat som ett slags inspiration för Ekelöf och andra, etablerade författare.³⁹

* * *

MAN KAN FÅ INTRYCKET ATT GUNNAR EKELÖF mellan 1945 och 1951 – det vill säga mellan diktsamlingarna *Non serviam* och *Om hösten* – i poetiskt hänseende undergick en period av lägre produktivitet. Den senare boken innehåller dessutom många texter av äldre datum. Ekelöf var emellertid inte i lägre grad verksam som poet dessa år, vilket framkommer bland annat i veckobladets spalter.

Ekelöf medverkade frekvent i *Grönköpings Veckoblad*, men eftersom dess innehåll nästan genomgående är anonymt, eftersom dikterna och texterna däri är skrivna under pseudonymer och signaturer, är det oklart exakt vilka hans bidrag är. Reidar Ekner påpekar att Ekelöf avvisade somligt av det som "på inre grunder" kunde tänkas vara skrivet av honom i tidningen, när han fick det uppläst för sig, medan han såg sig som möjlig upphovsman till annat. Vidare skriver Ekner: "Om ett och annat som efter hand dök upp i hans minne lämnade han upplysningar, dock ibland så vaga att de inte lett till önskat resultat. Det gäller t.ex. de flesta av hans förmodade bidrag till Grönköpings Veckoblad, där han påminde sig ha medverkat, bl.a. under signaturen Hjärdis Flabbs-Brunander."⁴⁰ Några decennier senare betonar Ekner emellertid: "De bidrag i Grönköpings Veckoblad, som 1970 framstod som osäkra attributioner, framstår idag med betryggande marginal som säkra."⁴¹ Det rör sig om elva dikter, publicerade mellan 1947 och 1951.

Tre av dikterna som Ekner attribuerat till Ekelöf är dock inte skrivna av Ekelöf utan av en annan författare (se nedan). Till de kvarvarande åtta dikterna kan läggas en prosatext, som Carl Olov Sommar säkrat, och en sen dikt, publicerad i *Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning* (se nedan). Därutöver finns det goda skäl att tro att Ekelöf författat fler alster i *Grönköpings Veckoblad* än de Ekner och Sommar attribuerat till honom. Vid en genomläsning av årgångarna 1945–1968 har jag funnit fyra dikter som sannolikt är skrivna av Ekelöf. Ungefär tio gånger så många dikter och texter har kunnat avfärdas; hälften av dem innehåller i sin tur komponenter som i hög grad påminner om flera av Ekelöfs dikter i tidningen.

I några av de ratade dikterna ger hela strofer intryck av att vara skrivna av Ekelöf. Det bästa exemplet är tredje och sista strofen i "Hemfärd i flygmaskin" i nr 3 1950:

Arme gubbskald, varför spela
på ditt minnes spända strängar

kan det sorgerna fördela
 ouppnådda brudgumssånger.
 Nej, stå pall i tidens brushav
 likt en klippta vid din zित्रa
 förrn du läggs i atomsprängd grav
 sluta ej att nyfött kvittra.

Raderna förefaller vara några av materialets mest ekelöfska (bland annat genom referensen till atomsprängning och anspelningen på Stagnelius "Necken", en dikt som Ekelöf ofta återkom till och inledde sitt Stagnelius-urval med 1954).⁴² Men som helhet är dikten en gåta: någonting tycks saknas mellan raderna tre och fyra, och de två föregående stroforna pekar bort från Ekelöf.

Tyvär är brevväxlingen mellan Ekelöf och redaktionen för *Grönköpings Veckoblad* förkommen.⁴³ Det innebär att det inte med visshet går att fastställa om ytterligare texter av Ekelöf har skrivits under Vestlunds, Hjördis Flabbs-Brunanders – eller andra grönköpingskaraktärers – namn och publicerats i tidningen. På 1980-talet fick emellertid Carl Olov Sommar tillgång till poetens almanackor, som han lånade av Ingrid Ekelöf. I 1950 års almanacka antecknade Ekelöf den 8 december "Gr.v. Desperatismen" – av allt att döma det datum då han sänt manuset till tidningen.⁴⁴ Intervjun med Stig Berglund, "kulturdoktor" i Grönköping, publicerades i början av 1951. Berglund uppges där vara nyligen hemkommen från Paris och avger en rapport om -ismernas tillstånd. De är alla döda, berättar han, alla utom en – desperatismen – "som skall komma att präglade litteraturen under detta tiotal" (1950-talet).

Carl Olov Sommar menar att Ekelöf "åren omkring 1950 ofta skrev dikter i *Grönköpings Veckoblad* under A:lfr-d V:stl-nds signatur".⁴⁵ Seth Bremberg, chefredaktör 1942–1963 och den som introducerade karaktären Stig Berglund (som alltsedan dess ingår i tidningens stående persongalleri), talar i inledningen till antologin *Transpirationer och annan vers från Grönköping* (1958) i samma andetag om Ekelöfs och Hasselskogs insatser i veckobladet. Brembergs antologi är indelad i sex avdelningar, och han påpekar att avdelningen "Och annan grönköpingsvers" innehåller några exempel på Vestlunds "nyare produktion, som ej tidigare utgetts i bokform." Han tillägger: "Här har således inte några av Nils Hasselskogs och Gunnar Ekelöfs skapelser medtagits."⁴⁶

Sektionen "a:lfr-d v:stl-nd (40-talisten)" i Brembergs grönköpingsantologi innehåller tre dikter som Ekner attribuerat till Ekelöf: "Rapsodi i blått och grått" (E 4738), tryckt i nr 8 1947, och "Två dikter av a:lfr-d v:stl-nd" (E 5146) i nr 12 1951. Sammanlagt omfattar denna avdelning tretton dikter, och eftersom Ekner tillskrivit Ekelöf tre av dem kan man få intrycket att fler dikter däri kunde vara kompo-

nerade av Ekelöf. Så är det dock inte. De är skrivna av författaren och konstnären Gunnar Wihlborg (1901–1978). Men inte bara de – också de tre dikterna som Ekner attribuerat till Ekelöf är skrivna av Wihlborg, som är upphovsman till hela avdelningen "a:lfr-d v:stl-nd (40-talisten)" och ytterligare två dikter i antologin.⁴⁷

Flera av Wihlborgs dikter innehåller välformulerade sarkasmer mot 40-talisten, vilket gör att de lätt kan misstas för att vara skrivna av Ekelöf – som publicerade flera dikter i veckobladet där han utgjuter löje över denna -ism, bland andra "40-talssjukan". Wihlborg är i dessa poem starkt ironisk mot 40-talisterna och samtidigt – för att komplicera saken ytterligare – högst angelägen om att låta *sin* Alfred Vestlund framstå som en hängiven adept till *Gunnar Ekelöfs* Alfred Vestlund. Inte endast "Rapsodi i blått och grått" och "Två dikter av a:lfr-d v:stl-nd" utan även bland andra följande dikter kan misstas för att vara skrivna av Ekelöf: "sarkasmernas syntes (fragment)" i nr 3 1947, "två tidsdikter", "kosmiskt sabotage" och "till ett decennium" i nr 6 1947, "sottiser", "prisma" och "okular" i nr 3 1948, "perspektivfönster" i nr 4 1948, "primklang" i nr 7 1948, "Växande stad" i nr 1 1949, "hård vind" i nr 6 1949 samt "emedan" och "medan" i nr 12 1949. Det gäller även texter vars författare är okänd(a), exempelvis "Primklang 2 moll" i nr 3 1949, "relativistiskt credo" i nr 4 1949, "kraftstation" i nr 4 1950 samt "evig musik" och "Tankar kring en dikt. Essä av dr Stig Berglund" i nr 12 1952.

Raderna 10–18 i Gunnar Wihlborgs "sarkasmernas syntes (fragment)" citeras nedan för att göra sammanhanget mer begripligt. Det är meningen att man bland annat skall komma att tänka på Erik Lindegrens dikt "De fem sinnenas dans", publicerad hösten 1946 i *BLM* (och 1947 i *Sviter*):

o dessa djungelns medicinmän utan trummor
 dessa lytta
 lomhörda å ena ögat
 blinda å det andra örat
 skulle dessa skända oss?
 aldrig skall deras sinnen dricka
 aufforderung zum tanz med sina vingar
 aufforderung zum tanz med mina vingar
 (dina vingar mina vingar)⁴⁸

Samtidigt som raderna är en Lindegren-parodi, är de ett skämt med – och ordet "medicinmän" en hänsyftning till – medicinarna Lars Gyllensten och Torgny Greitz, som 1946 under pseudonymen Jan Victor gav ut diktsamlingen *Camera obscura*, en underfundig parodi på eller illvillig imitation av 40-talslyriken.⁴⁹ Samma uttryck, "medicinmän", användes av Ekelöf när han i *BLM* nr 2 1947 recenserade *Camera obscura*,⁵⁰ närmare bestämt vid samma tid som dikten "sar-

kasmernas syntes" publicerades i *Grönköpings Veckoblad* (nr 3 1947). Den parodiska recensionen av *Camera obscura* som står att läsa i *Grönköpings Veckoblad* nr 1 1947 är dock förmodligen inte författad av Ekelöf (däremot kan den mycket väl vara skriven av Wihlborg).⁵¹

Under andra hälften av 40-talet ägnar man sig i vart och vartannat nummer av *Grönköpings Veckoblad* åt att driva med 40-talisen och den franska existentialismen. Stig Berglund uppges bland annat ha författat ett skådespel med titeln *Myggorna*, i dialog och öppen tävlan med Jean-Paul Sartres *Flugorna*.⁵² Till och med ett "Lettristiskt poem" har publicerats i ett av numren.⁵³ Lettrismen var en fransk avantgarderiktning som uppstod 1947 då Isidore Isou (1925–2007) gav ut manifestet *Introduction à une nouvelle poésie et à une nouvelle musique*.⁵⁴ Till skillnad från i stort sett alla andra -ismer inom modernismen fick lettrismen veterligen inga svenska anhängare – annat än i *Grönköpings Veckoblad*, vilket är nog så intressant eftersom det vittnar om att redaktionen varit påfallande välinformerad om vilka konstnärliga -ismer som var i svang på kontinenten.

* * *

INTERVJUN MED STIG BERGLUND i nr 2 1951 har Ekelöf som nämnts gett namnet "Desperatismen". Bland annat av det skälet förefaller det mycket troligt att en dikt kallad "Desperatistisk sonett" i nr 12 1951 också är av honom. Den är tänkt vara skriven i den nya, 50-talistiska Paris-ismens anda – eller snarare i den nya Grönköpings-ismens anda: inspirationen till läran tycks doktor Berglund ha undfått i Paris, medan den har "hemorts rätt och s.a.s. födslorätt" i Grönköping.

Berglund kontrasterar desperatismen mot surrealismen. "På surrealismens tid talades om att man borde företaga vissa s.k. surrealistiska handlingar", berättar han, och fortsätter:

En surrealistisk handling var t.ex. att ta på sig överrocken och mössan, gå nerför trapporna och ut i trängseln på Storgatan, samt exempelvis utanför Varuskrapan lossa ett skott. Hur dumt och andefattigt! Nej, en desperatistisk handling är, *de par contre*, en konstruktiv handling. Desperatismen innebär inte bara en omvärdering utan en upp- och nervärdering av alla värden, den transporterar dem s.a.s. på det labila planet, det plan där alla vår andes växlingar – upp och ner, ut och in, fram och tillbaka – sker. Har du sagt ja får du säga nej, har du sagt nej får du säga ja o.s.v.

Hur omsätts denna anderika poetik praktiskt och poetiskt? Ja, kanske så här. "Desperatistisk sonett" lyder:

Jag anar knappast huru trött jag är
– hihi! – kan dock bekänna utan fara
att tröttare kan ingen vara

Detalj på det särskilda försättsbladet till *Grönköpings Veckoblad* nr 2 1951 – reklam för Gunnar Ekelöfs anonyma bidrag "Desperatismen". Teckningen är utförd av konstnären Arvid Arvé (1894–1968).

än den som älskar er, ma chère!

Jag ville vara där jag icke är
och där jag icke är kan jag ej vara!
Hihi! Jag vet ej hur jag skall förklara
att utan sorg jag ganska sorgsen är.

På vad ni frågar kunde man ju svara:
Jag kan ej läxan som ni lär!
Min sorg är min! Hihi! Jag henne bär
och det är min sak att min sorg bevara!

Och frågar någon: Vandringsman! Vem ligger där?
Så svarar du: Hihi! Han ligger bara.

Dikten har inte tidigare satts i samband med Ekelöf (eller med någon annan författare), men det råder knappast något tvivel om att den är av honom. Förutom att titeln talar för det, är innehållet – idén, ämnet och tonfallet – omisskännligt ekelöfskt. Det gäller även allusionsmetodiken, här anspelningen på Lina Sandell-Bergs psalm "Tryggare kan ingen vara" i tredje raden och på Edith Södergrans dikt "Landet som icke är" i raderna fem och sex. Uttrycket *ma chère* associeras därtill av Ekelöf i flera sammanhang med Bellman. Även *viator*-formeln förekommer i hans diktning.⁵⁵ Framför allt är det den avslutande raden i den lilla dikten "Din sorg är din" av Viktor Rydberg som genljuder och omformuleras i "Desperatistisk sonett":

Du menskobarn, hur tung din lott du känne [än må känna],
sök ej hos dina svaga likar tröst!
Lägg ej din sorg på redan tyngda bröst!
Din sorg är din, och du bör bära henne.⁵⁶

"Desperatistisk sonett" i *Grönköpings Veckoblad* nr 12 1951 är med intill visshet angränsande sannolikhet författad av Gunnar Ekelöf.

En annan dikt som troligen är skriven av Ekelöf är den omnämnda "Kvällsvandring i djuriska parken" i nr 7 1948. Den har nämligen undertiteln "(Ett återfall till 30-talet)", precis som den ett år yngre "När ängarna blommar" i nr 8 1949, en av de texter som Ekner med rätta inrangerat i författarens *oeuvre*. Dikten klingar ut i följande strountesförebådande rader:

En reflexion nu helt min tanke fångar:
O fikon, vore jag blott ett av er,
och hölles utav fingrar skära, kära,
jag skulle utan knot mitt öde bära.

Följande tio grönköpningstexter har med rätta attribuerats till Gunnar Ekelöf. E-numren avser Reidar Eknens bibliografiska skrifter och utredningar, dels *Gunnar Ekelöf. En bibliografi* (1970), dels häftet "Komplement. Verkförteckning 1931–1969 – rättelser och tillägg", utgivet som bilaga till Gunnar Ekelöf-sällskapets medlemsblad nr 32 (2004).

"Desperatistisk sonett" i *Grönköpings Veckoblad* nr 12 1951 är med intill visshet angränsande sannolikhet författad av Gunnar Ekelöf.

Rolös kväll, nr 7 1947 (E 4737)
Kisse-Kisse-Liten, nr 9 1948 (E 4844)
40-talssjukan, nr 11 1948 (E 4823)
ett ensamt lok (*ett hjoipromptu*), nr 7 1949 (E 4957)
När ängarna blomma (Ett återfall till 30-talet), nr 8 1949 (E 4958)
eolsharpan hänger, nr 6 1950 (E 5044)
Två Vestlundsdikter, nr 9 1950 (E 5023)

[1] Ad memoriam [2] Återblick

Desperatismen. *Interoju med herr doktor Stig Berglund*, nr 2 1951 (E5145)
En happening-dikt, 29/9 1964 (E 6410)

Förutom dessa texter är följande fyra dikter sannolikt skrivna av Ekelöf:

Deklaration, nr 4 1947
Kvällsvandring i djuriska parken (Ett återfall till 30-talet), nr 7 1948
Jag vill slå ut (*Återfall*), nr 7 1950
Desperatistisk sonett, nr 12 1951

Följande tre dikter har felaktigt attribuerats till Ekelöf och är i stället skrivna av Gunnar Wihlborg:

Rapsodi i blått och grått, nr 8 1947 (E 4738)
Två dikter av a:lfr-d v:stl-nd, nr 12 1951 (E 5146)

* * *

ALFRED VESTLUND-KARAKTÄREN HAR ÄVEN SENARE varit en avhållen följeslagare, och den egentliga slutdikten av Ekelöf som A:lfr-d V:stl-nd är, kan man säga, en annan dikt än "Epilog av A:lfr-d V:stl-nd". Så sent som 1964 lägger Ekelöf åter an denna mask i ett satiriskt poem, "En happening-dikt", publicerat i *Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning*, som lyder:

Jag är, jag är en boorm som skiner
Jag har ätit opp Hr Edenmann
Det blev en stor knöl
på mitten
Det värsta är
att jag inte vet
hur ormar gör sig av med vad de ätit
Jag måste slå upp i lexikon
Det näst värsta är
att jag kanske inte ens är en boorm
Är jag då en allätare med knöliga tänder?
Och hur bär sig sådana åt?
Min tunga fladdrar, men är inte kluven
Därför, kanske, trodde jag mig inte vara kräldjur
Men – kanske är jag helt enkelt en uppäten?⁵⁷

Dikten är undertecknad "A:lfr-d V:stl-nd", och "Edenmann" syftar på Ragnar Edenman (1914–1998), riksdagsman och ecklesiastikminister i den dåvarande socialdemokratiska regeringen (en således ej grönköpingsrelaterad person), ansvarig för utformningen av konstnärsbelöningarna.

Av allt att döma fick Vestlund förnyad aktualitet för Ekelöf då han sommaren 1963 hyrde ett hus i västgötska Broddetorp, mellan Skara och Falköping, nära vännerna Aina och Bertil Sundborg som då sedan ett par år var bosatta där.⁵⁸

Broddetorp är inte vilken plats som helst. Det är Nils Hasselskogs födelseort – och där någonstans tänks också det fiktiva Grönköping vara beläget. År 1965 förvärvade Ekelöf ett eget hus i samma trakt: Karlstorp, av honom omdöpt till Fanstorp.⁵⁹

Ekelöf befann sig härmed på samma latitud som sin föregångare som A:lfr-d V:stl-nd – ett sammanträffande som torde ha roat honom.

Fotnoter

¹Texten är en omarbetad och utvidgad version av inledningen till boken *Gunnar Ekelöf, Dikter i Grönköpings Veckoblad. Utgivna med en inledning och kommentarer av Daniel Möller*, Stockholm 2016. Ett varmt tack riktas till Anders Mortensen, med vilken jag haft energiska överläggningar om attributionsproblem. Tack även till Suzanne Ekelöf, Ulf Schöldström och Svenska Akademien – den sistnämnda för att hon i ett brev till Gunnar Ekelöf-sällskapet anmodade sällskapet att ge ut Ekelöfs alster i *Grönköpings Veckoblad* och även stödde produktionen av boken *Dikter i Grönköpings Veckoblad*.

²Daniel Möller (red.), *Också jag har varit Alfred Vestlund. Intervjuer och enkätsvar med och av Gunnar Ekelöf*, Stockholm 2016, s. 111.

³Beträffande Dalin som författare av pekoralpastischer, se min studie *Pekoralpastischen: en Dalinsk innovation. Om det avsiktliga pekoralet hos Olof von Dalin. Anförande vid Svenska Vitterhetssamfundets årsmöte den 21 maj 2014*, Stockholm 2015.

⁴Se t.ex. artikeln "Jag är inte surrealist", i *Bonniers Nyheter* 1935:3, s. 5. I ett annat sammanhang, i en intervju 1935, säger Ekelöf: "Jag är icke surrealist, fastän jag får heta det i tid och otid [...], men kritiken i mitt hemland anammar med tacksamhet varje tillfälle att kalla saker och ting surrealistiska, och 'surrealism' har blivit en utnött kliché, som med förkärlek användes också av folk, som icke har en aning om vad som gömmer sig bakom detta ord." Möller (red.) 2016, s. 14.

⁵Carl Olov Sommar, "Gunnar Ekelöf, desperatismen och Grönköpings Veckoblad. En okänd Ekelöftext", *Bokvännen* 1988:6 [s. 136 ff.], s. 136. – "Je suis mon propre 'Ism'.", svarade författaren en gång på frågan vilken litterär inriktning han tillhörde. (Cit. efter Anders Mortensen, *Tradition och originalitet hos Gunnar Ekelöf*, diss. Lund, Stockholm/Stehag, 2000, s. 11.)

⁶I sin doktorsavhandling uppmärksammar Pär Hellström Ekelöfs grönköpingspoesi, men ägnar den tyvärr ringa uppmärksamhet. Se Pär Hellström, *Livskänsla och självutplåning. Studier kring framväxten av Gunnar Ekelöfs Strountesdiktning*, Skrifter utg. av Litteraturvetenskapliga institutionen vid Uppsala universitet 3, diss., Uppsala 1976, s. 240 f., 247, 265 och 276 f.

⁷Gunnar Ekelöf, *Samlade dikter. Under redaktion av Anders Mortensen och Anders Olsson, med kommentarer av Anders Mortensen samt med inledning av Anders Olsson*, Svenska klassiker utg. av Svenska Akademien, del I, Stockholm 2015, s. 355, med komm. om Byron etc.

⁸De två första stroforna i Tegnér's "Mjeltsjukan" lyder: De två första stroforna i Tegnér's "Mjeltsjukan" lyder:

Jag stod på höjden af min lefnads branter
der vattendragen dela sig, och gå
med skummig bölja hän åt skilda kanter,

klart var deruppe, der var skönt att stå.
 Jag såg åt solen och dess anförvanter,
 som, sen hon slocknat, skina i det blå,
 jag såg åt jorden, hon var grön och herrlig
 och Gud var god och människan var ärlig.

Då steg en mjeltsjuk svartalf opp, och plötsligt
 bet sig den svarte vid mitt hjerta fast:
 och se, på en gång allt blef tomt och ödsligt,
 och sol och stjernor mörknade i hast:
 mitt landskap, nyss så gladt, låg mörkt och höstligt,
 hvar lund blef gul, hvar blomsterstängel brast.
 All lifskraft dog i mitt förfrusna sinne,
 allt mod, all glädje visnade derinne.

Cit. efter Daniel Möller & Niklas Schiöler (red.), *Svensk poesi*, Stockholm 2016, s. 299.

⁹Ett smärre klargörande kan här vara på sin plats: när Ekelöf i Vestlunds namn apostroferar Irma, är det Irma i Grönköping som han vänder sig till, inte sin andra fästmö (Irma Bengtsson, f. Ahlström, 1910–1995).

¹⁰Angående Alfred Vestlund och andra grönköpingsinvånare, se t.ex. Erik Blix (red.), *Vem är vem i Grönköping*, Stockholm 2000, ny utg. 2006.

¹¹Jfr komm. av Anders Mortensen i Ekelöf 2015, s. 467.

¹²Det är sedan gammalt förekommande i veckobladet. Här följer ett par exempel från 2017: "hr Mr. Bob Dylan" (nr 3, s. 3) och "hr Mr president Trump" (nr 4, s. 6).

¹³Ulf Schöldström, "Språkekvilibristerna i Grönköpings Veckoblad", i: Peter Norrbohm (red.), *Hundra år av skämtsamhet*, Stockholm 2002 [s. 134–149], s. 139.

¹⁴Ekelöf ägnar sig åt detta i en annan dikt i *Stroutnes*, nämligen den ordvridande "Perpetuum mobile" (Ekelöf 2015, del I, s. 342; jfr Schöldström 2002, s. 141):

Den gamla vanliga skalligheten
 Den gamla vanliga skalligheten
 Den gamla vanliga skalligheten
 Den gamla skamliga vanligheten

Den gamla vanliga skamligheten
 Den gamla skamliga vänligheten
 Den gamla vänliga svamligheten
 Den gamla flabbiga hemligheten

Den gamla hemliga skadligheten
 Den gamla saliga flabbigheten
 Den gamla skadliga skabbigheten
 Den gamla skabbiga saligheten

Sedligheten den gamla smakliga
 Skamligheten den gamla skändliga
 Skalligheten den gamla vänliga
 Skalligheten den gamla vanliga etc.

¹⁵Se vidare Ekelöf 2016, s. 71 f.

¹⁶Harald Forss (1911–1996), som skrev sitt namn utan versaler, debuterade 1939 med diktsamlingen *trött pupill*, tillhörde parnassen i S:ta Clara och kom även att associeras med 40-talisterna.

¹⁷Vestlund introducerades som medarbetare i veckobladet 1916, vid omläggningen från bilaga i *Söndags-Nisse* (sedermåra *Söndagsnisse-Strix*) till självständig tidning. Se vidare Kerstin Wikberg, *Samhällets skrattpiegel. Studier i Grönköpings Veckoblad*, diss., Uppsala 1978.

¹⁸[Nils Hasselskog], *Guldregn. Poesi av A:lfr-d V:stl-nd*, Stockholm 1935, s. 9.

¹⁹*GrV* 1928:1, med talspråksvarianten *vart* (dvs. 'blev') i stället för *var*, som påträffas i många omtryck av dikten.

²⁰Viktor Rydberg, *Dikter. Första samlingen*, Göteborg 1882, s. 7.

²¹BLM 1949:1, s. 66; [Harald Hultqvist (red.)], *Gunnar Ekelöf – kritiker i BLM*. Inledning: Magnus Halldin; efterskrift: Lars Gustafsson, Stockholm 2003, s. 349.

²²*Svenska Akademiens ordbok*, XIX, "Pekoral", Lund 1952, spalt P 551: *Mathias Calonii bref till Henrik Gabriel Porthan. Åren 1793–1800*, Skrifter utg. av Svenska litteratursällskapet i Finland 55, Helsingfors 1902: "Om Bror samlar pecoralia i den vägen, då kunna de [Carl Bleckert Lybeckers (1768–1796) "både Poëtiska och Prosaiska opuscula"] förtjena sitt rum i den slags collection" (s. 186 f.).

²³"Pekoral", *NE*, nätuppl., läst 17/1 2017; SAOB 1952, sp. P 551.

²⁴Magnus Röhl, "Små idéer och känslor i lyxförpackning", i *Svenska Dagbladet* 24/10 2006.

²⁵Jfr Ewert Wrangel, *Det carolinska tidevarfoets komiska diktning*, diss. Lund 1888, s. 192 f., not 2.

²⁶Staffan Björck, *Löjliga familjerna i samhälle och dikt*, Stockholm 1964, s. 234.

²⁷C[hrister] T[opelius] (utg.), *Pekoral och bombasmer*, Stockholm 1969 och Leif Eriksson (utg.), *Dåliga dikter. Garanterat usel poesi*, Stockholm 2006.

²⁸Hans Ruin, *Det finns ett leende*, Helsingfors 1943, s. 94 f.

²⁹Ordet "ädelpekoral" har uppfunnits av Sven Stolpe. Se "Företal", i *Pegas på villovägar. En lyrisk läsebok sammanställd av Olle Strandberg under medverkan av Bengt Åhlén*, Stockholm 1965 (1943) [s. 7–13], s. 8. En sorts synonym till "ädelpekoral", "det inspirerade pekoralet", har myntats av Hans-Uno Bengtsson ("Två skånska pekoralister", *Särningar i Skåne*, red. Helmer Lång, Malmö 1996 [s. 63–68], s. 63).

³⁰Jfr *Georg Stjernhjelm's Vitterhets-arbeten, fullständigare samlade och å nyo utgifne af L. Hammar-sköld*, Stockholm 1818, s. 148. Uppgiften återkommer i senare litteraturhistoriska översikter.

³¹Se Möller 2015.

³²Se min artikel "'Du skall af Fäsot känna plåga'. Några anteckningar kring Anna Maria Lennngrens dikter mot Haquin Bager i *Dagligt Allehanda*", i *Lyrikovännen* 2013:3, s. 19–26.

³³Brynolph Hallborg (1736–1792) var ingen pekoralist i egentlig mening utan en excentriker; hans poesi synes vara en sorts prolongering av hans kufiska personlighet. Se min artikel "'Mandråpare. Horkarl. Tjuf. Lögnare. Och. Syndare.' Om parodisk, politisk och ärekränkande begravningspoesi under 1600- och 1700-talen", i *Glänta* 2013:1 [s. 83–92], s. 88 ff.

³⁴B. Boëthius, "Mathias Jacob Bjugg", i *Svenskt biografiskt lexikon*, 1924, s. 516.

³⁵Se *Samlade skrifter av Tomas Thorild*. III: *Prosaskrifter 1791–1793*. *Odaterade prosaskrifter på svenska*, utg. av Stellan Arvidson, SFSV XV, Stockholm 1944, s. 20 f. Jfr s. 180. Även Haquin Bager ingår i den krets av 1700-talspoeter som Thorild tar i försvar.

³⁶Om Seseman, se Per Erik Wahlund, "Sesemansk iliad", i *Kammarrådinnans konterfej och andra äreminnen. Essayer*, Stockholm 1970, s. 109–133 och "En poetast i Uppsala", i *Självstudier. Försvarstal och utredningar i humanistisk anda. Essayer*, Stockholm 1974, s. 99–115.

³⁷Se Carl Rudolf A:son Fredberg, *Det gamla Göteborg. Lokalhistoriska skildringar, personalia och kulturdrag*, del I, Göteborg 1919, s. 109 f., där det heter: "Bland samlare av tryckpressens kuriosa äro de också än i dag högt uppskattade. Så var exempelvis Viktor Rydberg en av [Frithiof] Kellmodins bästa kunder och det säges att skalden alltsom oftast i intima lag, när han ville på ett särskilt sätt glädja vännerna, deklamerade Kellmodins allra mest högrävarande pekoralier."

³⁸Eva Hættner Olafsson [Aurelius], *Fridas visor och folkets visor. Om parodi hos Birger Sjöberg*, Svenskt visarkivs handlingar 3, diss. Lund, Stockholm 1985, s. 74–86 och s. 270 f. Ofvandahl-dikten heter "I himlens klara sal" och är senast publicerad i *Fragment av Birger Sjöberg*, utg. av Eva Hættner Aurelius, Vänersborg 2013, s. 94 f. Sjöberg identifierade sig med och imiterade även tre andra pekoralister, Johan Henrik Chronwall (1851–1909), John Vallin (1876–?) och "skaldekoningun" J. E. Ahlstrand (1814–?) och kallade sig själv sent i livet för "skaldekoningun Gustafsson" (Hættner Olafsson [Aurelius] 1986, s. 74–86, s. 262 f. och s. 270 f.).

³⁹Det kan noteras – vilket Erik Erlanson har gjort mig uppmärksam på – att den skotske pekoralisten William McGonagall (1825–1902) omhuldas av John Ashbery.

⁴⁰Reidar Ekner, "Inledning" etc., i *Gunnar Ekelöf. En bibliografi*, Acta Bibliothecae Regiae Stockholmensis VIII, Stockholm 1970 [s. 7–14], s. 8.

⁴¹"Komplement. Verkförteckning 1931–1969 – rättelser och tillägg", utgivet som bilaga till *Gunnar Ekelöf-sällskapets medlemsblad* nr 32 (2004).

⁴²Erik Johan Stagnelius, *Dikter i uroal av Gunnar Ekelöf*. Illustrationer efter A.C. Wetterlings stockholmsbilder från 1820-talet, FIB:s lyrikklubbs bibliotek 6, Stockholm 1954, s. 15

f.

⁴³Ekner 1970, s. 8. – Uppgiften har bekräftats av den nuvarande chefredaktören för *GrV* Ulf Schöldström: i tidningens arkiv finns äldre, inbundna nummer, men ingen korrespondens (telefonsamtal med Schöldström 5/10 och 17/10 2016).

Inte heller i Kungl. bibliotekets samlingar finns någon brevväxling mellan Ekelöf och Seth Bremberg – chefredaktör för *GrV* åren 1942–1963 – registrerad (mejl från bibliotekarie Anne Scherman, Enheten för handskrifter, kartor och bilder, 12/10 2016). I Gunnar Ekelöfs arkiv i Uppsala universitetsbibliotek finns ett odaterat brevkort från Bremberg till Ekelöf, men ingen post från Ekelöf till Bremberg (telefonsamtal med och mejl från arkivarie Moa Bergkvist, Kulturarvsavdelningen: Handskrifter och musikalier, 14/10 2016). Texten på brevkortet lyder: "Tackar för bidragen. Väntar nu på det – dem – till SNS. Människan är aldrig nöjd. / tillg. vännen Seth". Det är adresserat till "Författaren / Gunnar Ekelöf / Hölö." Brevkortet torde således ha avsänts någon gång mellan 1944 och 1951, då Ekelöf var bosatt i Hölö. De omnämnda bidragen syftar säkerligen på bidrag av Ekelöf till Grönköpings Veckoblad. Akronymen SNS avser tidningen Söndagsnisse-Strix, till vilken Bremberg li-kaleades var knuten.

⁴⁴Sommar 1988, s. 137.

⁴⁵Carl Olov Sommar, *Gunnar Ekelöf. En biografi*, Stockholm 1989, s. 371, min kursivering.

⁴⁶Seth Bremberg, "Inledning", i densamme (red.), *Transpirationer och annan vers från Grönköping*, Stockholm 1958 [s. 5–14], s. 13. Som grönköpingsförfattare använde Seth Bremberg själv signaturen Ada A:son Susegård, legitimerad hemkonsulent (utbildad i Uppsala) och författarinna. Två av Brembergs många grönköpingsböcker, *Fullständiga riktigheter från Grönköping. Aktuell revy* (1949) och *Årets Grönköpingsmust. Aktuell jubileumsrevy* (1950), innehåller dikter av Ekelöf (se vidare kommentarerna). De är bägge utgivna under signaturen Ada A:son Susegård.

⁴⁷På s. 15 i *Transpirationer och annan vers från Grönköping* förtecknas sex skribenter som framträtt i *GrV* med transpirationer och under signaturen A:lfr-d v:stl-nd. Där lägger Bremberg i dagen att Wihlborg författat avdelningen "a:lfr-d v:stl-nd (40-talisten)". Wihlborg medarbetade i *Grönköpings Veckoblad* mellan 1946 och 1959 (F.[olke] Å.[strand], "Wihlborg, Gunnar Artur", i *Svenskt konstnärslexikon. Tiotusen svenska konstnärers liv och verk*, del V, Malmö 1967, s. 677). 1946 utgav han diktsamlingen *Lyrisk dagbok*, som Ekelöf samma år ägnade några rader i en grupprension i *BLM* (se [Hultqvist (red.)] 2003, s. 249, stycket före asterisken).

⁴⁸I anmärkningarna till dikten, utarbetade av Stig Berglund, läser vi:

Rad Radbeteckning enl. T.S. Eliot.

1. Jfr Karl Vennberg: Tideräkning. iv = IV, d.v.s. 6.

8. Jfr Jan Wictor: Camera Obscura. Denna bok är numera utgången från förlaget, men är troligen en ny upplaga under press. Kan emellertid erhållas till läns hos redaktionen mot insändande av kr. 40 i porti

10. Syftar å de 2 Wictors.

12–18. Jfr Erik Lindegren: De fem sinnenas dans. *BLM*, oktobernumret 1946.

19. Jfr Gunnar Ekelöf: Om sommaren. "Vi" nr 2, 1947.

28. Jfr Harald forss: ord lades dit... "Vi" nr 50, 1946.

⁴⁹Diktsamlingen *Camera obscura* uppfattades som ett inlägg i den s.k. obegriplighetsdebatten som fördes 1946 och 1947. Om denna, se t.ex. Hans-Erik Johannesson, *Studier i Lars Gyllenstens estetik*, diss. Göteborg 1978 (1973), s. 19–30, Erik Peurell, "Lyrisk skrattspegel – ett litterärt skämt på fullt allvar. *Camera obscura* och debatten om den lyriska modernismen 1946–47", i *Tidskrift för litteraturvetenskap* 1996:3–4, s. 44–58 och Mats Jansson, "40-talet och 40-talisterna: kritik och debatt", i *Litteraturbanken.se*, red. Mats Malm, publicerad 2014.

⁵⁰*BLM* 1947:2; [Hultqvist (red.)] 2003, s. 242 ff.

⁵¹Se appendix.

⁵²Se nr 10 1946.

⁵³Nr 5 1948. Se även Ada A:son Susegård [Seth Bremberg] (red.), *Det törstiga grönköpingsstoet (Balder)*. *Aktuell revy*, Stockholm 1948, s. 58 f.

⁵⁴Inledning till en ny poesi och en ny musik'.

⁵⁵Den s.k. *viator*-formeln, där en vandrare/vägförare/vandringsman passerar en grav/gravsten och uppmanas att fundera över alltings intighet och människans öde, är vanlig i litteraturen alltsedan antiken. Det är med epitafiets (gravepigrammets) hälsning "Ave viator!" som läsaren av Ekelöfs *En Mölna-elegi* (1960) välkomnas. Bokens tar sedan avsked på samma sätt, med orden "Vale viator!"

⁵⁶Rydberg 1882, s. 124. Jfr därtill versen "Jag ville vara där jag icke är" med de första raderna i dikten "Gymnosofisten" (Non serviam, 1945): "Vad jag menar / vad jag vill / är någonting annat / alltid någonting annat –" och med versen "Jag vill ej vara den som jag är" i "Rolös kväll" (*GrV*, 1947:7, rad 16), som Reidar Ekner tillskrivit Ekelöf.

I "Desperatistisk sonett" brister diktjaget tre gånger ut i en fnissning, ett "hihi". I proastycket "Dvärgen, poeten och Lappland" (*Promenader*, 1941), fnittrar en kortvuxen man just så, han "grinar med härjade tänder – hihih! – och blir lika plötsligt allvarlig igen." Anledningen till att mannen skrattar är, får vi veta, att han vet att han är byns idiot, att alla därför skrattar åt honom och att han därför skyndar sig att skratta först.

⁵⁷Ekelöf 2016, s. 67 f. Dikten föregås av följande redaktionella not:

Hur kan sådant ske?

Grönköping (Eko)

Vid ankomsten av senast hitlidna stockholmstidningar har det å det allvarligaste förvånat undertecknad att vår nationalskald hr A:lfr-d V:stl-nd icke ihågkommit bland de av Staten hedersbevisade konstnärerna och diktarna. Hur kan sådant ske?

Grönköpings kulturnämnd

P.S. Hr V:stl-nd har å förfrågan på sin manschett neckastat följande epigram, nog så modernistiskt.

⁵⁸Sommar 1989, s. 547 och 526.

⁵⁹Sommar 1989, s. 581.

Referenser

Otryckta

Bergkvist, Moa (arkivarie vid Kulturarvsavdelningen, Handskrifter och musikalier, Uppsala universitetsbibliotek), telefonsamtal med och e-postmeddelande till artikelförfattaren 14/10 2016

[Björck, Staffan], "pekoral", i: *NE*, nätuppl., läst 17/1 2017

Bremberg, Seth (chefredaktör för *Grönköpings Veckoblad* 1942–1963), brevkort till Gunnar Ekelöf (odaterat)

Jansson, Mats, "40-talet och 40-talisterna: kritik och debatt", i: *Litteraturbanken.se*: <http://litteraturbanken.se/presentationer>, red. Mats Malm, publicerad 2014, läst i september 2016

NE, nätuppl., "köpenickiad", osignerad artikel, läst 10/10 2016

Scherman, Anne (bibliotekarie vid Enheten för handskrifter, kartor och bilder, Kungl. biblioteket), e-postmeddelande till artikelförfattaren 12/10 2016

Schöldström, Ulf (chefredaktör för *Grönköpings Veckoblad* 2008–), telefonsamtal med artikelförfattaren 5/10 och 17/10 2016

Tryckta

A:son Fredberg, Carl Rudolf

Det gamla Göteborg. Lokalhistoriska skildringar, personalia och kulturdrag, del I, Göteborg 1919

A:son Susegård, Ada [Seth Bremberg] (red.)

Eau-de-Grönköping. Tappat och förskuret, Stockholm 1947

Det törstiga grönköpingsstoet (Balder). Aktuell revy, Stockholm 1948

Fullständiga riktigheter från Grönköping. Aktuell revy, Stockholm 1949

Årets Grönköpingsmust. Aktuell jubileumsrevy, Stockholm 1950

Bengtsson, Hans-Uno

"Två skånska pekoralister", i: Helmer Lång (red.), *Särningar i Skåne*, Malmö 1996, s. 63–68

Björck, Staffan

Löjligen familjerna i samhälle och dikt, Stockholm 1964

Blix, Erik (red.)

Vem är vem i Grönköping, Stockholm 2000, ny utg. 2006

Boëthius, B.

"Mathias Jacob Bjugg", i: *Svenskt biografiskt lexikon*, del IV, Stockholm 1924, s. 516

Bremberg, Seth

Transpirationer och annan vers från Grönköping, Stockholm 1958

E[dfelt], J[ohannes]

[Rec. av Camera obscura i:] *Dagens Nyheter* 18/11 1946

Ekelöf, Gunnar

"Jag är inte surrealist", i: *Bonniers Nyheter* 1935:3, s. 5

Samlade dikter. Under redaktion av Anders Mortensen och Anders Olsson, med kommentarer av Anders Mortensen samt med inledning av Anders Olsson, Svenska klassiker utg. av Svenska Akademien, del I, Stockholm 2015

Dikter i Grönköpings Veckoblad. Utgivna med en inledning och kommentarer av Daniel Möller, Stockholm 2016

Ekner, Reidar

"Inledning", i: *Gunnar Ekelöf. En bibliografi*, Acta Bibliothecæ Regiæ Stockholmiensis VIII, Stockholm 1970, s. 7-14

"Komplement. Verkförteckning 1931–1969 – rättelser och tillägg", bilaga till Gunnar Ekelöf-sällskapets medlemsblad nr 32 (2004)

Eriksson, Leif (utg.)

Dåliga dikter. Garanterat usel poesi, Stockholm 2006

Florén, Uno

[Rec. av Camera obscura i:] *Expressen* 19/12 1946

Greitz, Torgny & Gyllensten, Lars

"Manifest", i: *Dagens Nyheter* 30/12 1946

[Hasselskog, Nils]

Guldregn. Poesi av A:lfr-d V:stl-nd, Stockholm 1935

Hellström, Pär

Livskänsla och själoutplåning. Studier kring framväxten av Gunnar Ekelöfs Strountesdiktning, Skrifter utg. av Litteraturvetenskapliga institutionen vid Uppsala universitet 3, diss., Uppsala 1976

[Hultqvist, Harald (red.)]

Gunnar Ekelöf – kritiker i BLM. Inledning: Magnus Halldin; efterskrift: Lars Gustafsson, Stockholm 2003

Hættner Olafsson, Eva [Eva Hættner Aurelius]

Fridas visor och folkets visor. Om parodi hos Birger Sjöberg, Svenskt visarkivs handlingar 3, diss. Lund, Stockholm 1985

Hættner Aurelius, Eva (utg.)

Fragment av Birger Sjöberg, Vänersborg 2013

Johannesson, Hans-Erik

Studier i Lars Gyllenstens estetik, diss. Göteborg 1978 (1973)

Lindegren, Erik

[Rec. av *Camera obscura* i:] *Stockholms-Tidningen* 11/12 1946

Mortensen, Anders

Tradition och originalitet hos Gunnar Ekelöf, diss. Lund, Stockholm/Stehag, 2000

Möller, Daniel

”Mandråpare. Horkarl. Tjuf. Lögnare. Och. Syndare.’ Om parodisk, politisk och ärekränkande begravningspoesi under 1600- och 1700-talen”, i: *Glänta* 2013:1, s. 83–92

”Du skall af Fäsot känna plåga’. Några anteckningar kring Anna Maria Lennngrens dikter mot Haquin Bager i *Dagligt Allehanda*”, i: *Lyrikoännen* 2013:3, s. 19–26

Pekoralpastichen: en Dalinsk innovation. Om det avsiktliga pekoralet hos Olof von Dalin. Anförande vid Svenska Vitterhetssamfundets årsmöte den 21 maj 2014, Stockholm 2015

(red.), *Också jag har varit Alfred Vestlund. Intervjuer och enkätsvar med och av Gunnar Ekelöf*, Stockholm 2016

Möller, Daniel & Schiöler, Niklas (red.)

Svensk poesi, Stockholm 2016

”Pekoral”, i: *Svenska Akademiens ordbok*, del XIX, Lund 1952, spalt P 551

Peurell, Erik

”Lyrisk skrattspegel – ett litterärt skämt på fullt allvar. *Camera obscura* och debatten om den lyriska modernismen 1946–47”, i: *Tidskrift för litteraturvetenskap* 1996:3–4, s. 44–58

Rydberg, Viktor

Dikter. Första samlingen, Göteborg 1882

Ruin, Hans

Det finns ett leende, Helsingfors 1943

Röhl, Magnus

"Små idéer och känslor i lyxförpackning", i: *Svenska Dagbladet*
24/10 2006

Schöldström, Ulf

"Språkekvilibrister i Grönköpings Veckoblad", i: Peter Norr-
ohm (red.), *Hundra år av skämtsamhet*, Stockholm 2002, s. 134–149.

Sommar, Carl Olov

"Gunnar Ekelöf, desperatismen och Grönköpings Veckoblad. En
okänd Ekelöftext", *Bokvännen* 1988:6, s. 136–140

Gunnar Ekelöf. En biografi, Stockholm 1989

[Strandberg, Olle]

"Företal", i: *Pegas på villovägar. En lyrisk läsebok sammanställd av Olle
Strandberg under medverkan av Bengt Åhlén*, Stockholm 1965 (1943),
s. 7–13

Stagnelius, Erik Johan

*Dikter i urval av Gunnar Ekelöf. Illustrationer efter A.C. Wetterlings
stockholmsbilder från 1820-talet*, FIB:s lyrikklubbs bibliotek 6, Stock-
holm 1954

[Stiernhielm, Georg]

*Georg Stjernhjelm's Vitterhets-arbeten, fullständigare samlade och å nyo
utgifne af L. Hammarsköld*, Stockholm 1818

[Thorild, Tomas]

*Samlade skrifter av Tomas Thorild. III: Prosaskrifter 1791–1793. Oda-
terade prosaskrifter på svenska*, utg. av Stellan Arvidson, SFSV XV,
Stockholm 1944

T[opelius], C[hrister] (utg.)

Pekoral och bombasmer, Stockholm 1969

Wahlund, Per Erik

Kammarrådinnans konterfej och andra äreminnen. Essayer, Stockholm 1970

Självstudier. Försvarstal och utredningar i humanistisk anda. Essayer, Stockholm 1974

Wictor, Jan [preud. för Torgny Greitz & Lars Gyllensten]

Camera obscura, Stockholm 1946

Wikberg, Kerstin

Samhällets skrattspegel. Studier i Grönköpings Veckoblad, diss., Uppsala 1978

Wrangel, Ewert

Det carolinska tidehvarfoets komiska diktning, diss. Lund 1888

Å.[strand], F.[olke]

"Wihlborg, Gunnar Artur", i: *Svenskt konstnärslexikon. Tiotusen svenska konstnärers liv och verk*, del V, Malmö 1967, s. 677

Appendix – fotnot 51: en exkurs

Den parodiska recensionen av Jan Wictors *Camera obscura* (1946) i *Grönköpings Veckoblad* nr 1 1947 är signerad av kulturdoktorn Stig Berglund och lyder i sin helhet:

Camera obscura, dikter av J a n W i c t o r (Bonniers). Detta är utan tvivel en av de märkligaste och mest äkta diktsamlingar som 40-talisterna framsprungit med. Bara detta att författaren visar sig inte vara en utan tvenne, dessutom medicinare samt att verket fötts på 5 timmar inklusive pauser för förtäring av s.m.s. poetiskt, smekor och bier, visar att vi har att göra med ett dubbelinstrument av mer än vanlig obscuraklang samt bitonande slagstyrka. Att en del av 40-talisternas fega och krumryggade profeter i K. Huvudstaden nu efteråt försöka misskreditera verket och gå med på att det hela skulle vara en lyrisk köpenickad och vanligt vulgärt "skoj", ber jag på det allvarligaste få protestera mot. De båda medicine studerande äro – kanske omedvetet, kanske snörda i mindervärdeskomplex och andra sexual-lyriska hämningar VERKLIGA DIKTARE. Låt oss i skönhetsens och äktlyrikens namn ej "kasta ut dessa skaldebarn med badvattnet", ber jag med stöd av en annan vitterhetsbedömare utropa! Låt oss hålla fast vid dem även om de stundom kunna verka "allt för dresserade". Deras "personliga manifestation kan i varje fall ej kallas otvetydig". Låt oss vara tacksamma för att dubbelpoeten "inte heller väjer för det makabra, smutsiga och förvridna, när han förevisar sina silhuetter, klippta ur verklighe- tens råa massa". "Jan Victor är en allvarsdiger ung poet, vars dikter gärna formar sig till korthuggna små grimaser. Det blir ibland målände meningar av obestriddig effekt." Allt detta har mina med-40-talister i huvudstadspressen redan fastslagit, men jag vill gå längre. Har de genialt djuplodande 40-talisterna, någonsin mera pregnant infört oss i vår tids atomistiskt laddade kulturskeende än i dessa ädelt pessimistiska rader:

Lätta ankar kan du göra, när frosten frusit gåshud över din kropp, när det karamellröda eterrusets glädjesolar sjunkit bakom din åtråns horisont, när vinets knappålsstickande enfoni och amöbaslappa entusiasmmönstrat av en tidig gulvoit morgon. Då är du mogen för seglats med din egen ensamhets icke-ånger.

En ändå mer koncentrerad komprimerad bikt bjuds oss i följande inle- velse som avslöjar något av Kaos kosmetiska ordning och människans pessimistiska gest mot ödet:

När vi voro små, små barn och trampade i diken, små flottare av brunstsläckande kanoter, små nejonögon med kofot, brutna ur det ljumma rummets, sovrummets, drömrummets morotsfärgade akvarium ville man muta oss med smultron och ljummen leverpastej, smulor ur gammelmans skägg, gubbsnus, käringkaffe, av brasklappsbenägen fruktan för vanvettsögon, senilitetens renons på trumf, av inbillningar och skumma dödsskräckssyner.

Om det finns den ringaste litterär anständighet kvar i detta på reaktio- nära lyrikastrar så rika land så bör de unga stud. som blygsamt dölja

sig under "Jan Wictor" med det snaraste erhålla ett av Bonniers större skaldestipendier. Den nya lyrikens tillskyndare kräver det. De två Wictors äro äktare och inlevdare än de flesta, fastän de kanske inte själva veta om saken.

Texten är även publicerad i Ada A:son Susegård [Seth Bremberg] (red.), *Eau-de-Grönköping. Tappat och förskuret*, Stockholm 1947, s. 132 ff. – Här följer några kommentarer: *förtäring av s.m.s. poetiskt, smekor och bier*: I ett "manifest", publicerat i DN och SvD 30/12 1946, avslöjar Gyllensten och Greitz att det var de som dolde sig bakom namnet Jan Wictor. Om diktsamlingens tillkomstkväll heter det att den hade gått ännu snabbare att skriva "om vi inte druckit pilsner och ätit smörgåsar" (*Dagens Nyheter* 30/12 1946). – *köpenickad*: Egentligen 'köpenickiad', dvs. bedrägeri med nyttjande av falskt namn eller föregiven befogenhet; benämningen "härör från en kupp i oktober 1906, då skomakaren Wilhelm Voigt, iklädd preussisk officersuniform, lyckades förmå en avdelning soldater att följa med till rådhuset i Köpenick, där stadens myndigheter tvingades utlämna stadskassan. Händelsen väckte löje som exempel på överdriven preussisk underdånighet inför det militära och blev ämne för ett lustspel ('Kaptenen från Köpenick') av Carl Zuckmayer." (*NE*, nätuppl., 10/10 2016). – *Deras "personliga manifestation kan i varje fall ej kallas otvetydig"*; *dubbelpoeten "väjer [inte] för det makabra, smutsiga och förvridna, när han förevisar sina silhuetter, klippta ur verklighetens råa massa"*; *"Jan Wictor är en allvarsdiger ung poet, vars dikter gärna formar sig till korthuggna små grimaser. Det blir ibland målande meningar av obestridlig effekt."*: Citat ur tre anmälningar av *Camera obscura* hösten/vintern 1946, i tur och ordning signerade Erik Lindegren (*Stockholms-Tidningen* 11/12), J[ohannes] E[dfelt] (*Dagens Nyheter* 18/11) och Uno Florén (*Expressen* 19/12). Lindegren-citatet är förvanskat: "obetydlig" återges avsiktligt felaktigt med "otvetydig". – *enfon*: Trol. är denna påhittade (musik)term, som påminner om *eufoni*, dvs. 'välljud'/'ordmåleri', en avsiktlig felskrivning för "eufori": se Jan Wictor, *Camera obscura*, Stockholm 1946, s. 54. Ekelöfs recension av *Camera obscura* i *BLM* 1947:2 lyder *in extenso* :

Två medicinmän, Torgny Greitz och Lars Gyllensten, satte sig som de sedan själva avslöjat en kväll i fjol våras och gjorde på fem timmar – en smula enligt det samarbetsrecept som präglar leken "långkatekes" – en "40-talistisk diktsamling" som de kallade *Camera obscura*, försedde med pseudonymen Jan Wictor och sände till ett förlag där den med någon tvekan antogs. Diktsamlingen har inte fått särskilt mycket sämre eller bättre kritik än många andra, och naturligtvis innebär avslöjandet en publiksensation. I sin förklaring (D.N. 30 december 1946) hävdar författarna med en viss maliciös pretention på saklighet att det varit fråga om ett experiment på kritik och publik, att de inte anser sig ha gjort en parodi, "att varje normalbildad människa skulle kunna göra dikt, djup dikt, central dikt, utan att behöva ha ett centrum direkt". Det är här det "vetenskapliga" resonemanget haltar: man kan inte göra

någoting centralt utan centrum. Vad de gjort känner den mycket väl till som med Gide tittat i kalejdoskop eller med surrealisterna lekt "Le cadavre exquis", och som vet att på tio resultat, erhållna enligt en metod som är långt mera automatisk och slumpartad än den de två medikofilerna använt, finns alltid ett som är groteskt, lustigt eller kanske rentav djupt, i varje fall användbart. Det är ingenting märkvärdigt med det. Människoanden söker mening och finner den t.o.m. i kaffesump eller i formlösa molnanhopningar eller i den sterila öknen. T.o.m. i atomer. Jämsides med meningen går omeningen. Det var detta Tegnér vägrade acceptera i sitt "det dunkelt sagda...". [2]Nu skall det först och främst sägas ifrån att boken *inte* är bra, likaväl som många andra "40-talsdiktsamlingar" inte heller är bra. Jag citerar troget mina blyertsanteckningar på smutstitelbladet, gjorda före avslöjandet (siffrorna betecknar sidor): "26 i minnet, 42 bra, 46 hopp om livet, 56 bildraseri" – alltså en chans på tio dikter, eftersom samlingen innehåller c:a 40. Men vad som inte är bra är ramen med vilken författarna sökt ge sin diktanhopning ett sken av helhet – fast nog måste man säga att den är illistigt tänkt. Den framställer "Jan Wictor" som en mycket ung självmordskandidat, vädjande till läsarens medlidande med ett engångsverk. Det är möjligt att jag skulle ha tyckt synd om boken just för den. Och ändå förändrar detta ingenting som helst i sak. Boken hade ändå varit mig likgiltig som helhet. Det finns nämligen – och detta bör den jublande publiken inte glömma – i generationen 40-tal en fem sex poeter som Jan Wictor aldrig skulle kunnat härma. Det finns vidare en hel radda ödmjuka diktsamlingar som inte alls är så fullfjädrade i ordvalet, kanske snarare tafatta, men som vill någoting och som varit nödvändiga för vederbörande. Man kan kalla dem kejsarens nya kläder, men då är också vetenskapen kejsarens nya kläder. Ett litet atomputz bara – och världen är weg! "Varför då / dessa dolska underluggsblickar / som vore vi / två hästskojare på samma marknad", frågar Diktonius i ett utbrott som vore förtjänt av att här citeras i sin helhet ("Tidsenlig dikt" III, "Stark men mörk", för den som vill se). Men piken med kejsarens nya kläder gällde ju dumheten och inbilskheten. Och man kan ju säga att "Jan Wictors" försök var värt att göra, bara nu pilen träffar prick. Det värsta är att den troligtvis inte gör det, för det finns så många prickar att träffa i så många instanser att "rätt" nästan vore liktydigt med Odysseus' berömda pilskott genom yxhålen. Först gäller det alltså att genomborra de många som plitar av fåfånga, kanske också av ambition men utan konstnärlighet, sedan kommer turen till förlagen, som genom sin ohämmade diktutgivning faktiskt uppmuntrat de förra, sedan är det de litterära rådgivarna, vare sig de nu är konjunkturländade eller på annat sätt blinda, sedan ett par tidskrifter som tagit in lite för mycket av för många, sedan är det kritiken, som liknar en bandhund i natten, en sån där som ibland skäller på ingenting och ibland låter en ängel gå förbi oanmärkt, sedan är det publiken som faktiskt inte *kan* vara annat än villrådig förrän den får själva den sovande Tiden till hjälp. Och sist kommer då det yxhåll, bestående av en fem sex poeter, där pilen slinter. Det makabra i situationen är att dessa fem sex i allmänhet har betydligt svårare att få sin identitet accepterad och sina diktsamlingar antagna än sådana som skriver "central dikt utan centrum". Förlag och förlags rådgivare, kritik och kritiks följare morrar åt dem för att en tid efteråt slicka dem, vilket inte är bättre, särskilt inte när de ligger lik. Och var det bara det saken gällde så var det bara bra.